

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 225. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr06val-shoot-idm139779799456304/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

senere svarede Bjørnson: »Dit æventyr henriver mig på forhånd. Tanken om, hvad der kommer ovenfra [...] begejstrer mig« (BtA 640).

Andre breve findes tilsyneladende ikke om denne samling. Til gengæld fortæller dagbøgerne om diverse reaktioner.

Onsdag 27.4.1870 hedder det: »I Mandags læste jeg »Det Utroligste« for Thiele, han forstod det ikke sagde han syntes slet ikke for det; han havde tænkt sig »Det Utroligste« ganske anderledes; det var hans Mening. Hartmann havde kaldt samme Eventyr *genialt*. Eduard og Jette Collin fandt det særdeles morsomt, igaaar læste jeg det for *Hædt* som fandt det var et af de senere allerbedste og talte om Shakspears Værker som Kritiken af hans Samtids Kritik blev slaæede ihjel men nu kom Aanden i disse og slog Kritiken ihjel« (VIII 361). 8.10.1871: »Jeg læste for Rasmus Nielsen: den store Sæslænge og han fandt det var saare heldig med Poesiens Lys at bejyse Naturen saa at dens hele vidunderlighed kom frem« (IX 152). 29.12.1871: »Da jeg gik ud [...] mødte jeg Skribenten Goldschmidt, han havde en Idee, sagde han, den han ikke kunde gjøre Noget ud af, men det kunde jeg. Det var om de smaa Dampskibe paa Peblingesøen hvad Smaaflaskene vel tænkte og dømte om denne Nutids Opfindelse. Jeg svarede, derom kan jeg nu ikke skrive, da jeg har skrevet den store Sæslænge = Kabbeltouget mellem Europa og Amerika, hvad Fiskene tænkte og dømte om den! »Det er en god Idee!« udbrød han, men havde [ikke] læst mit Eventyr da han ikke læste Illustrerede Tidende« (IX 187).

NEH III:2 1872

Hele i! anmeldelser fik denne samling, en kritikersucces, som overgår selv NE:I og *Dyøden*, men forbavsende nok har kritikken fortsat samme opfattelse af A som for henved en menneskealder siden. At *Krøblingen* er favorit i den konservative presse kan ikke undre, men at den også er det i den liberale lejr forbavser en smule.

A's unge ven Robert Watt lægger for i Dagens Nyheder 24.11.1872 med en snakkesalig usigneret anmeldelse. Hans generelle karakteristik af A er symptomatisk for den samlede omtale: »Faa kan som han fortælle os om det Gode, det Smukke og det Sande her paa Jorden, kan i jevne, simple, barnlige Ord skildre Livets lyse og straalende Sider, saa at man har den naturligste, den mest umiddelbare Nydelse af at følge ham.« Ordene er som skræddersyet til *Krøblingen*, men rimer dårligt med de 3 andre tekster. Watt har sans for anslaget betydning: »Først høre vi »Hvad gamle Johanne fortalte«, men ikke førend Digteren har stemt Tilhørerne med en af disse smaa Ouverturer, som Andersen er en Mester i.« [Herpå citeres V 180 1.3-6].

»Saaledes begynder Digteren, og saa gaaer han videre og fletter det gamle Piletræ med dets halvskjulte og halvforglemte Omgivelser [...] ind i det stemningsfulde Billede han opruller [...] man føler sig i lige Grad tiltalt og opfyldt af denne simple Historie, der er beundringsværdig godt fortalt. »Portnøglen« er en Arabesk, fuld af Humor og pudsige Indfald [...] Og da Kammerraaden levede paa Frederik den Sjertes Tid, faaer man tillige et Miniaturbillede af visse Sider af Livet, som det dengang var [...] »Krøblingen«, der kommer som Numer Tre, vil muligvis Adskillige sætte et lille rødt Kors ved som det allerbedste Blad i dette Eventyr-Firkløver [...] Til sidst kommer »Tante Tandpine«. Der har Digteren ret slaact sig løs; der er sprudlende Humor, overgivne Indfald, en Friskhed og Ungdommelighed som i hans allertidligste og mest populære Eventyr.« Samme dag står der i dagbogen: »En smuk Anmæidelse om mine ny Eventyr af Robert Watt (i Dagens Nyheder), skrev ham strax Brev til« (IX 357).

28.11.1872 kom Berlingske Tidendes længste eventyranmeldelse (1½ sp.), men trods længden bliver *Tante Tandpine* kun lige akkurat nævnt og *Portnøglen* gøres af på nogle få linjer om A's humor. Med denne fordeling bekender Tante Berlinger konservativ kulør. Den politiske baggrund er tidens socialistforskrækkelse efter den ulovlige demonstration på Fælleden i København maj samme år, hvor arbejderførerne Pio, Geleff og Brix blev arresteret og fik hårde straffe. Nu kan A's eventyr bruges til at holde arbejderne i ave: *Krøblingen* betragtes som et eksempel på A's »store Evne til at gribe de Bevægelser, der netop røre sig i Samtiden, og idet han griber dem, at løfte dem op til Poesi [...] Det er i [*Krøblingen*] visse Udtryk for den mellem de Fattige i vor Tid herskende Tankegang, som han har behandlet, og ved hvis svage Sider han har vist det Feilagtige, lige som han ved Poesiens Magt har bragt den til en velgjørende Forskning. I »Have-Ole« har han skildret os en af de Arbeidere, der med Misfornøielse og Misundelse see hen til de bedre Stillede, og i »Herskabet« har han omvendt skildret disses kjærlige Omhu for de dem Undergivne og deres Bestræbelser for at bringe Glæde ind i deres Liv. Heist eiendommeligt ere her Modsætningerne givne, og ikke mindst med Hensyn til den mandlige og kvindelige Naturs Opfattelse af disse Forhold, saaledes som den aabenbarer sig hos »Have-Kirsten« og hendes Mand [...] Mesterlig, usædvanlig malende og gribende er Beskrivelsen af den Scene, hvor Helbredelsen endelig indtræder; det er som om Læseren virkelig var tilstede i den fattige Stue og med en lignende Spænding som Drengen lever med i den betydningsfulde Katastrophe, hvori Katten er paa Jagt efter Drengens Yndling, den syngende Fugl, der sammen med den indflydelsesrige Eventyrbog betegner den Poesi, som »Herskabet« har bragt ind til de Fattige.

Saa vel i disse to Udtryk for Poesien, som i Katten synes der at ligge en symbolsk Betydning, hvorved den omtalte Katastrophe ikke lidet vinder i Interesse, ligesom det ogsaa har en dybere Betydning, at det netop er »Herskabet«, der har bragt disse Gaver til det fattige Huus. Ogsaa med Hensyn til Katastrophens Løsning og Drengens deraf følgende Helbredelse kommer man til at tænke paa Digterens ovennævnte Evne til at tilegne sig Hverdagslivets Begivenheder og omsætte dem i Poesi [...] en usædvanlig fint opfattet og sand Skildring af Livet blandt Bønderne paa Landet.« Det samme mener anmelderen kan siges »om muligt i forøget Grad« om *Hvad gamle Johanne fortalte*, som er »en ægte Landsbyhistorie, hvor Personernes hele Liv oprulles for os i klare, fyldige Billeder, og hvori den levende, friske Andersenske Naturskildring paa talrige Punkter, ikke mindst i Fortællingens Begyndelse, træder os imøde.«

Da NEH 10 udkom 1874 med i alt 25 titler nævner Berlingske Tidende 11.1.1875 kun én: *Krøblingen*, »der i et Billede, taget af Hverdagslivet, skildrer Poesiens og særlig Eventyrdigtningens Magt over det menneskelige Sind«. Det ligger Berlingeren meget på sinde at få det læst i den rette ånd. 28.11.1872 står der i dagbogen: »Berlingstidende iaften blev sendt mig af [digteren] *Frederik Bøgh* med en særdeles varm Anmeldelse af Eventyrene, særligt *Krøblingen*, det var vistnok skrevet af ham selv« (IX 362).

I Peter Hansens tidsskrift *Nær og Fjern* 1.12.1872 lægges vægten på *Krøblingen* og *Tante Tandpine*. A's »usvækkede Fantasi [...] er især fremtrædende i den højst malerisk gjengivne Personifikation af Tandpinen med dens Marterkammer af Forturredskaber, medens den rige Følelse gyder sin Varme ud over den simple Fortælling om *Krøblingen* [...] en ved sin skønne Sæmpelhed gribende Apothose af Eventyrdigtningen og af Digtets Verden overhovedet.«

Også signaturen C. (dvs. Carl Ploug) udnævner i Fædrelandet 4.12.1872 *Krøblingen* til glansnummeret: »Denne lille simple Historie er saa nydelig fortalt og vidner saa tydeligt om, at Digterens Syn paa Livet og Menneskene endnu er ligesaa klart og kjærligt, hans Fantasi ligesaa mægtig og hans Hjerte ligesaa varmt som i hans kraftigste Manddom, og den vil derfor læses med stor Glæde af alle hans Muses Venner. Af de andre tre Historier ere de to, som strejfe lidt ind paa Eventyrets Omraade: »Portnøglen« og »Tante Tandpine«, fortalte med et saa spillende elskværdigt Lune, at man ogsaa læser dem med megen Fornøielse. Den sidste »Hvad gamle Johanne fortalte«, er en mere almindelig, og mere mørkt farvet Hverdagshistorie, der, skjønt ogsaa den har Stærk af det samme Lune dog har noget mindre Interesse.« Selv om anmeldelsen er langt mer afbalanceret end Berlingerens forstod ogsaa Ploug, at *Krøblingen* kunne udnyttes politisk.

4.12.1872 besøgte han A: »Han sagde at min sidste lille Bog var een af de Bedste, jeg havde skrevet og at »Krøblingen« var en Perle. Han vilde læse den op i Arbejderforeningen (!). Iaften kommer en Anmeldelse af min Bog i »Fædrelandets«, den var skrevet af ham, sagde han, da jeg spurgte om jeg turde vide Forfatteren« (Dagbøger IX 367 ?). Og mandag 9.12.1872 meddeler dagbogen: »Igaar har Ploug i en stor Underofficer-Soldater Forening [...] læst som det Nyeste af mig *Krøblingen*, der blev optaget med stor Jubel« (IX 372). Ikke blot politiet, men også militæret var sat ind mod arbejdermødet på Fælleden 2.5.1872, og med henblik på nye »revolutionsmøder« burde soldaterne vide, at de kæmpede på den rigtige side.

Også Folkets Avis satser 5.12.1872 på *Krøblingen*: »Skulde vi foretrække nogen, maatte det blive Historien om »Krøblingen«, der med sin Eventyrbog udbredte Lykke og Velsignelse i sit fattige Hjem, men vi indrømme Enhver Ret til at føle sig mere tiltalt af »Hvad gamle Johanne fortalte« om den »sølle Rasmus«, til at forbavses over Kammerraadens vidunderlige »Portnagle« eller blive smertelig bevæget over den stakkels Student, som »Tante Tandpinen« hindrede i at blive Digter.« Dagbogen samme dag: »Læste Fædrelandets Anmeldelse af min Bog ligesaa Folkets-Avis, som var meget velmeent« (IX 368).

6.12.1872 remser Jyllandsposten (ej i BFN) titlerne op og meddeler så kort og godt: »Af disse [titler] tiltaler det næstsidste os mest, og der er noget sjældent Skjont og Gripende i Drengens Indvirkning paa Forældrene, men især ved den Maade, paa hvilken han atter faar sin Førlighed.«

8.12.1872 bringer Illustreret Tidende en kritik, som både ved sin polemik og sit perspektiv lyser op i anmeldelsesrækken: »Forfatteren har ingen autentiske Meddelelser modtaget fra Underverdenen, har ikke seet fantastiske Syner i Aandernes Hjemstavn, har ikke haft fortrolig Omgang med de »Fremmede paa Jordens«, de kvindelige Dæmoner, med hvilke man nutildags ynder at opvarte Publicum. Han fortæller kun simpelt og sandt om, hvad Folk see hver Dag men uden virkelig at see det, medens han tager Anledning til at udfolde hele sit glimrende Talent. Det er jævne Historier om nogle stakkels Bønderfolks daadløse Liv, om en spidsborgerlig Kammerraads Snurrigheder og om Tantekjærlighedens og Tandpinens Kvaler, men i disse gaee dyb Følelse og kostelig Humor jævnsides, og trylle Friskhed og blomstrende Skjønhed frem i, hvad der ellers vilde synes os vissent Løv.«

Dagbogen samme dag: »Imorges sendte Eduard Brandes mig Illustrerede Tidende [med] sin saare venlige, rosende Anmeldelse af de nye Eventyr og Historier. Han indleder der med en Anecdote« (IX 371).

9.12.1872 er Dagbladet prisværdig kortfattet: »Medens man i »Hvad gamle Johanne fortalte« glædes over den simple Skjønhed, hvormed den lille Hverdagshistorie er fortalt, og i »Portnøglen« morer sig over de snurrede Figurer, der føres frem for vort Blik, er det dog navnlig i »Tante Tandpine«, at man atter sees Digterens vidunderlige Fantasi i fuld Virksomhed med Skildringen af Tandpinens Eventyrfigur, og i »Krøblingen«, at man atter møder det fulde, varme Hjerte, der saa ofte har gjort os delagtige i sin Rigdom af Følelse og Sympathi for Menneskens Færd.« »En særdeles rosende Anmeldelse«, hedder det dagen efter i dagbogen (IX 371).

Essensen i Dags-Telegrafens anmeldelse 16.12.1872 er flg.: *Hvad gamle Johanne fortalte* »er en vemodig Fortælling om et spildt Liv, men uden al usund »Welschmerz« – tværtimod gjør den et velgjørende og løftende Indtryk, fordi den: Nød og Smerte, Digteren maler, har til Baggrund Evigheden med dens Bød for alle det nærværende Livs Savn. Nærmest i Slægt med denne Historie er »Krøblingen«; men her er Stemningen lysere, som Solstraaler og Fuglesang, der holder Modet oppe i et fattigt Hjem. »Portnøglen« og »Tante Tandpine« ere derimod fulde af det prægtigste Humor, og i den sidstnævnte Historie sammensmides det komiske Syn paa Livet med et fantastisk Element, der i sin barokke Dristighed gjør en foruroligende Virkning.« Også denne gang uddeler dagbogen karakteren »særdeles rosende« (IX 378).

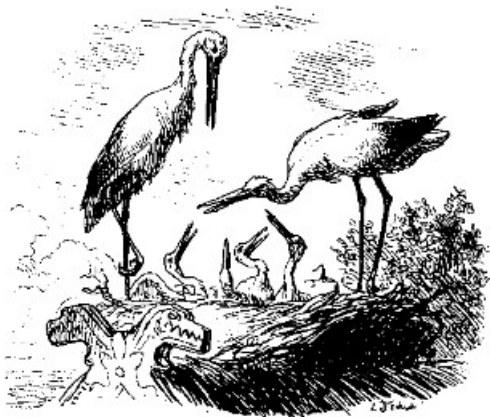
H. P. Holst skriver i *For Romantik og Historie* bd. 9 1872 om »et nydeligt lille Hefte, der ligner sine Forgængere, som den ene Rosenknop ligner den anden [...] især eet Eventyr – »Krøblingen« – som kan staae i Række med det Fortrinligste, han har skrevet, og som foruden sine andre Skjønheder faaer en særlig Interesse som selve Eventyrdigtningens Apotheose.«

Endelig betror Eyens Stiftstidende 21.12.1872 (ej i BFN) sine læsere, at »den Stemningens Umiddelbarhed, der vækker sympathetisk Gjenklang hos Læsere af alle Folkeslag og Aldere, er usvækket bevaret [...] Endog det elskværdige Skjelmen, der satirisk titter frem af saa mange af hans bedste Eventyr, har her faaet Plads i »Portnøglen« og »Tante Tandpine«, medens alvorligere Strenges ansaaes i »Hvad gamle Johanne fortalte« og i »Krøblingen«, der vistnok er Perlen i denne Samling.«

Brevkritik findes der vist ingen af. Til gengæld indeholder dagbogen mange oplysninger om forskellige reaktioner, blot de mest kompetente skal nævnes i kronologisk rækkefølge.

19.7.1872 læste A for Frølich de 3 sidste eventyr »med Tante Tandpine, som ret henrev ham« (IX 309). 20.7. læste han Eventyrbogen (dvs. *Krøblingen*) for kunst- og litteraturhistorikeren Sigurd Müller,

»han var ganske bevæget« (IX 309). 2.8.: »Læst for Dr. Georg Brandes og hans yngre Broder, som skriver Kritikker i illustrerede Tidende, hans Moder var der, samt Sangerinden Fru Saloman fra Rusland og Frøken Salomonsen [som snart efter blev forlovet med Edvard Brandes]. Der var stor Glæde, og Tante Tandpine vakte megen Lystighed, men alle tre Historier tiltalte den unge Kritik« (IX 314). 9.9. kom turen til Rasmus Nielsen med Eventyrbogen (dvs. *Krøblingen*), »som interesserede ham men han vilde have den fortsat længer, hvor den unge Dreng traadte op i Folkeforsamling som ældre og anvendte Eventyrbogen, jeg anmærkede at man da let vilde sige at det var mig selv. Tante Tandpine fandt han genialt givet« (IX 328). 12.10.: »Middag Kl 5 hos Enkefru Salomonsen [fra 1873 Edvard Brandes' svigermor], stor festlig Middag for min Skyld [...] Jeg læste (særlig for [Edvard] Brandes) Hvad gamle Johanne fortalte, han udtalte sig varmt om dens Friskhed og Poesi og bad om han maatte anmeldte den nye Samling« jfr. p. 228, (IX 341). Og til slut 25.11.: »Brev fra H. P. Holst der kaldte »Krøblingen« en Perle i Literaturen, Noget af det Skønneste jeg havde skrevet og at det næsten var Synd den havde Plads med de Andre i Heftet, det ærgrede mig« (IX 358). Andersen vidste godt, hvad han havde skabt, og ærgrede sig med rette.



Lorenz Frølich: Illustration til Dyud-Kongens Datter, benyttet på bagmålet af EHF3/5-70/74, se V s. 112 og VI s. 111. Orig. st.

Denne udgave trykkes af Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S, VI-VII med Baskerville fotosats. Papiret er Micha tonet 202, 100 g/m². Helshirtingsbind til en del af oplaget udføres af Fløstrup & Baden Bogbinderi ApS. Typografi, opslag og bind efter skitser af textudgiveren. Vignet af Vilh. Pedersen efter frontispice til *Eventyr* 1850, se s. vii og I.